

Bruxelles, 29.4.2020.
COM(2020) 315 final

**KOMUNIKACIJA KOMISIJE EUROPSKOM PARLAMENTU, VIJEĆU,
EUROPSKOM GOSPODARSKOM I SOCIJALNOM ODBORU I ODBORU REGIJA**

**Potpora zapadnom Balkanu u borbi protiv bolesti COVID-19 i za oporavak nakon
pandemije**

Doprinos Komisije uoči sastanka čelnika EU-a i zapadnog Balkana 6. svibnja 2020.

Komunikacija Komisije o potpori zapadnom Balkanu u borbi protiv bolesti COVID-19 i za oporavak nakon pandemije

I. Uvod

Zapadni Balkan sastavni je dio Europe i geostrateški prioritet Europske unije. Europska perspektiva cijele regije još je jednom potvrđena u ožujku 2020. kada su države članice prihvatile Komisijine prijedloge u pogledu **poboljšane metodologije**¹ postupka pristupanja i odlučili otvoriti pregovore o pristupanju s **Republikom Albanijom i Republikom Sjevernom Makedonijom**. Izuzetno je važno da Europska unija nastavi poticati stabilnost i blagostanje u toj regiji te da se nastavi graditi na temeljima zajedničkih strateških interesa.

Iako su zapadnobalkanski partneri sami poduzeli odlučne mjere, **pandemija bolesti COVID-19**, uz to što izravno ugrožava ljudske živote, **znatno šteti i gospodarstvima regije te narušava svakodnevni život**. Ona opterećuje njihove sustave zdravstvene i socijalne zaštite u dosad nezabilježenim razmjerima. Gubitak radnih mjesta prijeti tisućama građana, a privremene vladine mjere potpore (naknade za nezaposlene, odgode plaćanja poreza i doprinosa za socijalnu sigurnost itd.) imaju znatne fiskalne posljedice. Vlade moraju brzo širiti obuhvat sustava socijalne zaštite. Pandemija je utjecala i na zajednička nastojanja povezana s migracijama.

Iako je i sam u znatnoj mjeri pogođen pandemijom, EU ima posebnu **odgovornost i interes za predvođenje globalnog odgovora** i pomaganje partnerima kojima je pomoć potrebna, ponajviše u svojem neposrednom susjedstvu. U okviru svojih međunarodnih aktivnosti EU **pruža nužnu i po razmjerima neusporedivu potporu zapadnom Balkanu**. EU zemljama regije osigurava financijsku potporu u iznosu većem od 3,3 milijardi EUR za nošenje s aktualnom zdravstvenom krizom i za podmirivanje iz nje proizišlih humanitarnih potreba te za ublažavanje dugoročnih i strukturnih posljedica za njihova društva i gospodarstva. S obzirom na njihovu europsku perspektivu, EU sa zemljama zapadnog Balkana postupa kao s povlaštenim partnerima tako što im omogućuje pristup mnogim inicijativama i instrumentima namijenjenima državama članicama EU-a.

Čelnici regije i čelnici EU-a okupit će se 6. svibnja 2020. kako bi razmotrili zajedničke probleme s kojima se suočavaju. Kako bi ova Komunikacija poslužila kao temelj za tu raspravu, u njoj se potvrđuje **solidarnost Europske unije sa zapadnim Balkanom** u nošenju s izravnim posljedicama COVID-a 19 te se navode područja uzajamne suradnje. Predviđa se dugoročna potpora EU-a za gospodarski oporavak i **najavljuje detaljniji gospodarski i investicijski plan za regiju koji će Komisija predstaviti** kasnije ove godine. Predviđa se i još jači angažman i potpora EU-a na putu ostvarivanja europske perspektive regije pružanjem potpore svim partnerima u **provedbi potrebnih temeljnih reformi u područjima demokracije, vladavine prava i gospodarstva** s još više odlučnosti, kao što je predviđeno poboljšanom metodologijom.

¹ Komunikacija Komisije „Unaprjeđenje procesa pristupanja – Vjerodostojna perspektiva proširenja EU-a za zapadni Balkan” [COM\(2020\) 57 final](#)

II. Potpora EU-a zapadnom Balkanu u borbi protiv bolesti COVID-19

U okviru svojeg odgovoru na krizu, EU je odlučio osigurati znatnu financijsku potporu te usto i maksimalno uključiti zapadni Balkan u svoj odgovor. Iako su potporu pružili i drugi partneri regije, fleksibilni postupci i pravovremene odluke još su jednom pokazali da je EU najdjelotvorniji i najpouzdaniji partner regije.

EU je mobilizirao **paket od preko 3,3 milijarde EUR** u korist **građana** zapadnog Balkana². To uključuje preraspodjelu iz **Instrumenta pretpristupne pomoći**³ u iznosu od **38 milijuna EUR** namijenjenih za trenutnu potporu zdravstvenom sektoru, posebice isporukom osnovnih potrepština za spašavanje života kao što su osobna zaštitna oprema, testovi i ventilatori⁴, **389 milijuna EUR** za **društveni i gospodarski oporavak** i dodatnih **455 milijuna EUR** u paketu za **ponovno pokretanje gospodarstva** za regiju, u suradnji s međunarodnim financijskim institucijama, kao i prijedlog za⁵ **750 milijuna EUR makrofinancijske pomoći** te **paket od 1,7 milijarde EUR** pomoći od **Europske investicijske banke**. EU osigurava **hitnu humanitarnu pomoć ugroženim izbjeglicama i migrantima u iznosu od 4,5 milijuna EUR** za zaštitu, za potporu maloljetnicima bez pratnje i zdravstvenu skrb uključujući pripravnost za COVID-19 te **8 milijuna EUR** hitne potpore migrantima i izbjeglicama koji su blokirani na zapadnom Balkanu iz **Instrumenta za doprinos stabilnosti i miru**. Nadalje, **Fond solidarnosti** EU-a, otvoren za zemlje zapadnog Balkana koje su počele pregovarati o pristupanju, sada obuhvaća i javnozdravstvene krize.

Znatan dio gospodarske potpore EU-a **pomoći će privatnom sektoru u rješavanju problema likvidnosti i financijskih poteškoća** mobiliziranjem programa jamstava koje financira EU, u suradnji s međunarodnim financijskim institucijama.

Odgovor EU-a temelji se na pristupu **Tima Europa** (Team Europe).⁶: naša brza i ciljana potpora kombinira resurse institucija EU-a, država članica i financijskih institucija, posebno Europske investicijske banke i Europske banke za obnovu i razvoj. Zajedno s našim partnerima osiguravamo da su znatna sredstva EU-a koja su im već dodijeljena usmjerena na ublažavanje posljedica pandemije. Istodobno, neke države članice EU-a pružaju bilateralnu pomoć, bilo da je riječ o financijskim donacijama ili donacijama potrepština.

Zbog pandemije COVID-a 19 zapadni Balkan **aktivirao je i Mehanizam Unije za civilnu zaštitu (UCPM)** i već je počeo primati pomoć od država članica i država sudionica UCPM-a. **Srbija, Sjeverna Makedonija i Crna Gora** mogu kao države sudionice Mehanizma podupirati sustav rescEU i zatražiti pomoć iz njega, uključujući stvaranje zaliha medicinskih protumjera i opreme. Među osobama koje su se vratile kućama u Europu zahvaljujući letovima koje je organizirao i sufinancirao UCPM su i blokirani građani sa zapadnog Balkana. Tijela za civilnu zaštitu zapadnog Balkana nastaviti će sudjelovati u

²Financijska sredstva dodijeljena u okviru postojećeg višegodišnjeg okvirnog programa 2014. – 2020.

³Postojeći programi potpore u okviru IPA-e također su prilagođeni i ubrzani, npr. pretpristupna pomoć EU-a za ruralni razvoj (IPARD) i prekogranična suradnja EU-a i zapadnog Balkana (REGIO).

⁴EU financira isporuku otprilike 95 000 testova za COVID, 500 bolničkih kreveta, 450 ventilatora, 100 uređaja za intenzivnu skrb, 100 kontejnera za trijažu, 10 vozila hitne pomoći te više od 4,5 milijuna komada zaštitne opreme te stotine medicinskih proizvoda (kao što su rendgenski skeneri, EKG, CT skeneri, defibrilatori, infuzijske pumpe) i tisuće komada potrepština (kao što su toplomjeri, kateteri, epruvete, šprice, maske). EU je pokrio trošak 16 letova na duge udaljenosti kojima je prevezeno 750 tona medicinskih zaliha kupljenih iz drugih izvora.

⁵2020/0065 (COD) Prijedlog odluke Europskog parlamenta i Vijeća o pružanju makrofinancijske pomoći partnerima u procesu proširenja i partnerima u susjedstvu u kontekstu krize uzrokovane pandemijom bolesti COVID-19. 22. travnja 2020.

⁶Komunikacija o globalnom odgovoru EU-a na COVID-19 (JOIN(2020) 11 final) od 8.4.2020.

osposobljavanju, vježbama i razmjeni stručnjaka u UCPM-u. EU također **cijeni vrijednu potporu** koju zapadni Balkan daje EU-u i svojim neposrednim susjedima u pogledu zdravstvenog osoblja i opreme. To odražava solidarnost i temeljne vrijednosti na kojima se temelji EU.

Aktualna pandemija stoga jasno pokazuje kako EU i zapadni Balkan **zajednički rješavaju zajedničke probleme**. To obuhvaća **zajedničku nabavu medicinske opreme**, izuzimanje regije iz ograničenja iz EU-ova **programa odobravanja izvoza** osobne zaštitne opreme ⁷ i **EU-ovu isporuku materijala za testiranje** koje je razvio Zajednički istraživački centar Europske komisije kako bi se osigurala ispravnost testova na koronavirus na zapadnom Balkanu. Dionici iz cijele regije u potpunosti su integrirani u aktivnosti europskih **istraživanja i inovacija** usmjerenih na COVID 19. Cijela regija ima koristi i od tehničke pomoći i razmjene informacija koju omogućuje **Europski centar za sprečavanje i kontrolu bolesti**, a zemlje kandidatkinje na zapadnom Balkanu pozvane su kao promatrači u **Odbor EU-a za zdravstvenu sigurnost** i imaju pristup povezanom **sustavu ranog upozorenja i odgovora**.

Zajedničkim prijedlogom Stalnog tajništva Prometne zajednice i CEFTA-e osigurano je da se koncept „zelenih traka” proširi na zemlje zapadnog Balkana kako bi se osigurao brz protok osnovnih dobara unutar regije. Komisija je spremna intenzivno uključiti regiju u provedbu „**Zajedničkog europskog plana** za ukidanje mjera ograničavanja širenja bolesti COVID-19”. Nevezano za aktualno javnozdravstveno izvanredno stanje i s njime povezana ograničenja kretanja robe i putnika, Komisija se dugoročno obvezala da će pridonijeti boljoj povezanosti sa zapadnim Balkanom i pronaći rješenje za strukturna uska grla na granicama EU-a i zapadnog Balkana. Komisija je izdala i smjernice⁸ za provedbu **privremenih ograničenja putovanja** koja su uvedena za sva neobavezna putovanja iz trećih zemalja u EU, uključujući ona o postupanju s osobama koje su zbog toga u situaciji da u EU-u borave dulje nego što im je odobreno.

Suradnja EU-a i zemalja zapadnog Balkana i potpora EU-a **uvelike nadilaze ono što je bilo koji drugi partner pružio regiji**, što odražava strateško pozicioniranje te regije. Institucije EU-a sudjelovale su u intenzivnim komunikacijskim kampanjama kojima je obuhvaćeno pružanje pomoći EU-a, objavljivanje zajedničkih priopćenja s državama članicama EU-a na terenu, pružanje podrške kampanjama „ostanka u kući” i širenje točnih informacija o bolesti COVID-19. U tom pogledu, potrebno se javno i snažno suprotstaviti pokušajima neistinitog predstavljanja uzroka krize i aktivnosti za njezino rješavanje, uz istodobno jačanje suradnje u cilju očuvanja slobode izražavanja i slobode medija.

III. Nakon bolesti COVID-19 – Gospodarski i investicijski plan za oporavak

Zemljama zapadnog Balkana trebat će stalna potpora za **ublažavanje posljedice krize izazvane COVID-om 19**. Nakon što hitne mjere za ograničavanje pandemije COVID-19 budu ublažene, predviđa se nova faza bliske suradnje usmjerene na otklanjanje teških socioekonomskih posljedica krize. Europska komisija predstaviti će kasnije ove godine **Gospodarski i investicijski plan za regiju**.

⁷Provedbena uredba Komisije (EU) 2020/568 od 23. travnja 2020. o uvođenju obveze predočenja odobrenja u slučaju izvoza određenih proizvoda (SL L 129, 24.4.2020.)

⁸ C(2020) 2050 final.

Taj će plan uključivati i **znatan investicijski paket za regiju**. Za **razdoblje 2021. – 2027.** Komisija je 2. svibnja 2018. predložila ukupnu omotnicu Instrumenta pretprijetne pomoći III od 14,5 milijardi EUR, od čega je najveći dio namijenjen zapadnom Balkanu. Komisija predviđa **udvostručavanje dodjele bespovratnih sredstava** putem Okvirnog sporazuma o ulaganju za zapadni Balkan kako bi se podržali razvoj privatnog sektora, povezanost, digitalizacija, zeleni program i socijalna ulaganja. Predviđa se i znatno povećanje **financijskih jamstava za potporu javnim i privatnim ulaganjima** u regiji putem namjenskog **jamstvenog instrumenta unutar Okvirnog sporazuma o ulaganju za zapadni Balkan**.

Zelena tranzicija i digitalna transformacija imat će središnju ulogu u ponovnom pokretanju i modernizaciji gospodarstava zapadnog Balkana. Ulaganje u čiste i digitalne tehnologije i kapacitete, zajedno s kružnim gospodarstvom, doprinijet će otvaranju novih radnih mjesta i rastu. Pružat će se potpora i za poboljšanje **konkurentnosti** gospodarstava zapadnog Balkana, za njihovo **bolje povezivanje unutar regije i s EU-om** te pomoć zapadnom Balkanu s perspektivom **spremnosti za digitalno doba**. Potpora će biti pružena za gospodarstvo u interesu građana, uključujući u okviru suradnje u područjima **obrazovanja i zdravlja**, , među ostalim kako bi se ojačala izdržljivost zdravstvenih sustava, zatim **u područjima socijalne zaštite i uključivosti**, jednakih mogućnosti, pristupa tržištu rada, posebno jačanjem aktivnih politika tržišta rada, **poštenih uvjeta rada**, među ostalim potporom dijalogu među socijalnim partnerima, kulturi te istraživanju i inovacijama.

U središtu će itekako biti i **prometne i energetske veze**, koje su ključne za gospodarski razvoj regije i EU-a. EU ove godine namjerava predložiti paket od 135 milijuna EUR⁹ za financiranje šest dodatnih projekata ulaganja u infrastrukturu u okviru programa povezivanja zapadnog Balkana. Tim će sredstvima **EU nadmašiti obećanje iz 2015. da će osigurati milijardu EUR u bespovratnim sredstvima EU-a za program povezivanja do 2020.**, čime će se pak angažirati gotovo 4 milijarde EUR za 45 infrastrukturnih ulaganja koja povezuju regiju s prioritarnim osima transeuropske mreže (TEN-T) i projektima u okviru Energetske zajednice od zajedničkog interesa. Aktivna regionalna suradnja u kontekstu Energetske zajednice i inicijative za energetske povezanost središnje i jugoistočne Europe dobar je temelj za ubrzanje ulaganja u te energetske veze, kao i za projekte u području energije iz obnovljivih izvora i energetske učinkovitosti.

EU će nastaviti obraćati posebnu pažnju na **probleme mladih**, posebno u pogledu zapošljivosti, nejednakosti i zadržavanja mladih talenata u regiji kako bi se **suzbio odljev mozgova i drugi demografski problemi** s kojima se regija suočava. Financijska sredstva za program **Erasmus + za tu regiju udvostručena su od 2018.** (na više od 65 milijuna EUR), uz veći fokus na strukovno obrazovanje. U budućnosti će se više pažnje posvetiti digitalnim vještinama, kao i istraživačkim i poduzetničkim vještinama, kako bi se mladima omogućilo da postanu gospodarski uspješni i napreduju u digitalnom dobu.

Pandemija bolesti COVID-19 dramatično je dokazala važnost pravilnog funkcioniranja **jedinstvenog tržišta EU-a** kao ključnog elementa našeg **blagostanja i otpornosti**. Jednako tako, ponovno se pokazalo koliko je izražena socioekonomska međuovisnost gospodarstava EU-a i zemalja zapadnog Balkana te unutar same regije. Stoga će biti ključno **bolje povezati gospodarstva zapadnog Balkana – unutar regije i s EU-om**. Za to je potrebna veća predanost svih partnera sa zapadnog Balkana produbljivanju uključive regionalne

⁹Osim toga, osigurat će se 65 milijuna EUR za potporu pripremi i provedbi projekata na temelju Okvirnog sporazuma o ulaganju za zapadni Balkan (WBIF). Time će paket za povezanost iz 2020., koji financira EU, dosegnuti 200 milijuna EUR.

gospodarske integracije i **razvoju zajedničkog regionalnog tržišta**, kako je dogovoreno, na temelju pravne stečevine EU-a i poštujući obveze EU-a kojima će se ta regija **učiniti privlačnijim područjem za ulaganja**.

Regionalne organizacije — Regionalno vijeće za suradnju, Prometna zajednica, Energetska zajednica i Srednjoeuropsko područje slobodne trgovine – imaju ključnu ulogu u tom pogledu. Projekti financirani sredstvima EU-a također su imali ključnu ulogu u uklanjanju prepreka trgovini.¹⁰

Sve te mjere potpore imaju iste ciljeve: pretvoriti zemlje zapadnog Balkana u **funkcionalna tržišna gospodarstva koja se mogu u potpunosti integrirati u jedinstveno tržište EU-a**, poboljšati poslovnu i ulagačku klimu, čime se pridonosi povećanim trgovinskim tokovima unutar regije i s EU-om¹¹, otvoriti nova radna mjesta i nove prilike i u konačnici smanjiti odljev mozgova iz regije. Sadašnja kriza stoga ne smije odvrćati pozornost s ključnih strukturnih slabosti kao što su visoka nezaposlenost (osobito među mladima), niska razina sudjelovanja na tržištu rada (posebno kod žena); neusklađenost između vještina i potreba na tržištu rada; nedovoljna socijalna zaštita; niska poljoprivredna produktivnost i konkurentnost te nediversificirana opskrba energijom i niska energetska učinkovitost. Dobro uhodani gospodarski i financijski dijalog utemeljen na **programima gospodarskih reformi** partnera i dalje je važan za usmjeravanje i potporu makroekonomskim i strukturnim reformama.

Cilj gospodarskog i investicijskog plana bit će **poticanje dugoročnog oporavka** i gospodarskog rasta te podupiranje reformi potrebnih za napredak na putu prema EU-u. Gospodarski i investicijski plan bit će vođen i usklađen s prioritetima koje je Europska komisija odredila za vlastiti rad u razdoblju 2019. – 2024.

IV. Provedba temeljnih reformi

Oporavak od trenutačne krize bit će potpun samo ako **zemlje nastave ispunjavati svoje reformske obveze** i postignu konkretan napredak u njihovoj provedbi. To je ključno za ostvarivanje njihove europske perspektive. Uz nastavak gospodarskih reformi, za to je potrebna **veća usmjerenost na vladavinu prava, funkcioniranje demokratskih institucija i javne uprave**.

Ključno je ojačati **vladavinu prava u svim njezinim aspektima**. Za to su potrebni neovisno i učinkovito pravosuđe, stabilni rezultati u borbi protiv korupcije, organiziranog kriminala i terorizma te stvarna zaštita temeljnih prava, uključujući slobodu izražavanja i medija. U svakom slučaju iznimno je važno da izvanredne mjere poduzete tijekom krize ne budu na štetu temeljnih načela i vrijednosti te da su takve mjere budu razmjerne, vremenski ograničene i da podliježu demokratskom nadzoru.

Oslanjajući se na opsežnu suradnju koja već postoji, ključno je osigurati nastavak aktivnog angažmana zajedničkim i uzajamno dogovorenim mjerama u području **sigurnosti**, uključujući borbu protiv pranja novca i financiranja terorizma, te u pitanjima **migracija i upravljanja granicama**. **Snažnije demokratske institucije i uključiviji demokratski procesi** i dalje su ključni prioriteti. **Reforma javne uprave** od iznimne je važnosti za

¹⁰Na primjer, sustav za razmjenu podataka o trošarinama unaprijeđen je kako bi se osigurala rana elektronička identifikacija kamiona koji prevoze osnovnu robu, koji se najavljuju graničnim prijelazima kako bi se omogućilo da prijeđu granicu kroz zelene staze.

¹¹U tom je pogledu Komisija 3. travnja predložila proširenje autonomnih trgovinskih mjera koje EU odobrava zemljama zapadnog Balkana na još 5 godina do kraja 2025. (COM (2020) 135 final). 2020/0051 (COD)

poboljšavanje upravljanja na svim razinama. To uključuje povećanu transparentnost i odgovornost, dobro javno financijsko upravljanje i profesionalniju upravu. Sve prethodno navedeno predstavlja temelj za održiv gospodarski oporavak.

Komisija se i dalje snažno zalaže za potporu regiji u provedbi tih reformi. Daljnje mjere bit će navedene u Komunikaciji Komisije kasnije ove godine.

Kriza izazvana pandemijom COVID-a 19 ispit je za našu solidarnost i odlučnost, ali i konkretan dokaz naše sve bolje suradnje kao Europljana koji dijele zajedničku sudbinu. U tom pogledu uviđamo da će partneri zapadnog Balkana morati pronaći svoje mjesto u našem promišljanju o budućnosti Europe. Zajedno ćemo prevladati ovu krizu i oporaviti se od nje, zajedno ćemo i još više produbiti našu suradnju kako bismo pomogli našim partnerima da ispunе zahtjeve za članstvo u EU-u.
